BEZMİÂLEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ

BEZMİÂLEM

2015 / SAYI: 8

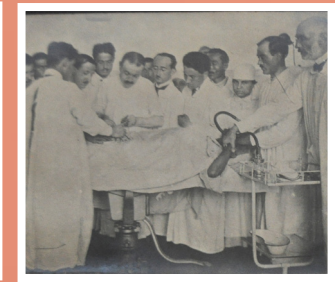
AKTÜEL

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BEZMİÂLEM

BEZMİÂLEM VALİDE SULTAN'I
ANMA HAFTASI KUTLANDI

BEZMİÂLEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ
İLK MEZUNLARINI VERDİ

YRD. DOÇ. DR. ADNAN ÇOBAN'LA
TÜRK MÜZİĞİ ÜZERİNE

ISSN 2148-0656

DR. BAHATTİN YALÇINKAYA / MARMARA ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ

TIBBİ DOKÜMANTASYON
TANIMI, TARİHÇESİ VE ÖNEMİ ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Tıbbi sekreter; sağlık kurum ve kuruluşlarında belge, rapor, hasta işlemleri, istatistik ve kodlama, yazışma ve arşiv hizmetlerini yürüten, tıbbi bilgileri toplayıp, tıbbi dokümana dönüştürme bilgi ve becerisine sahip olan nitelikli sağlık personelidir.(1) Sağlık hizmetlerinde bilgi ve belge yönetimi, yazışma ve dosyalama için gerekli özenin mutlaka gösterilmesi gerekir.

Tıbbi Sekreterliğin sağlık sektöründe kendine yer bulması daha önce bu anlamda sağlık hizmetlerini yerine getiren diğer sağlık çalışanlarının hizmetlerini aksatmalarına yol açmaktaydı. Bu anlamda hem nitelikli bir hizmet sunumu hem de uzmanlaşma açısından ortaya önemli bir meslek dalı olan tıbbi dokümantasyon ve tıp sekreterliği çıkmıştır. Bu uzman grubunun tek işi sağlık çalışanları ile hasta arasında iletişimi, bilgi akışını sağlamak olmuştur. Bazen hekimin hastaya müdahalesi hayat kurtarırken bazen ise hasta hakkındaki bir bilgi parçacığı hekimi hastaya uygulayacağı tedavi hakkında yönlendirmekte ve dolaysıyla hastayı bilgi kurtarabilmektedir.

Tıbbi dokümanlara rastlanan ilk dönem sanıldığı gibi modern dünyaya ait değildir. Tıbbi dokümanların tarihsel izine M.Ö. 2.100 yıllarında Sümerlilerde rastlanmaktadır. Günümüze ulaşan en eski kanunlarından Babil Kralı Hammurabi'nin Kanunu'nda (M.Ö. 2.250) tıp uygulamalarına dikkat edilecek noktalar ve tıbbi doküman hükmünde maddelere rastlanmaktadır. Asurların başkentinde M.Ö. 7. yy. 'da bulunan sağlıkla ilgili yazılmış kil tabletlerin M.Ö. 3.000 yıllarına hatta belki daha eskiye dayalı bilgilerin kopyaları olduğu bilinmektedir. [2]

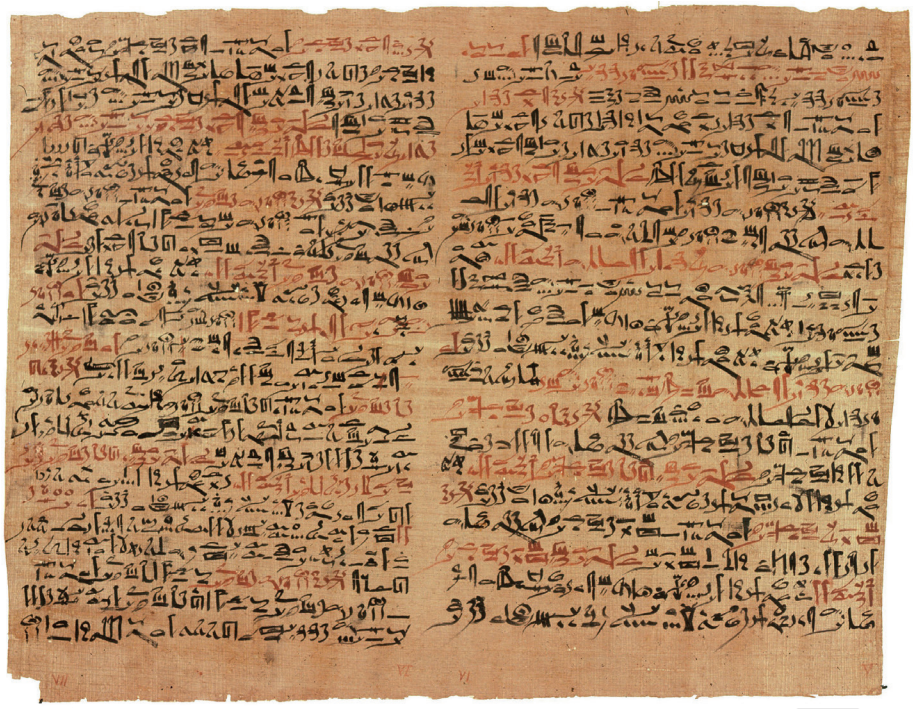
Mısırlılardan kalma papirüslerden sağlıkla ilgili yapılan işlemlere, teşhislere, tedavi yöntemlerine dair bilgiler alınmıştır. Edwin Smith Papirüsü'nde özellikle kafa yaralanmalarının analiz edildiği 48 hastalığa yer verilmiş, teşhis ve muayene teknikleri, hastalık emarelerinden bahsedilmiştir. Papirüs malzemesinin arşivleme için dayanaksız olması nedeniyle günümüze kadar pek azı ulaşabilmiştir. [3]

Eski Yunan medeniyetinden kalan tıbbi dokümanlar, tıbbın geçmiş hakkında bilgi vermektedir. Bugün kullanılan tıbbi terimlerin büyük bir kısmı Latinceden oluşmaktadır. Bunun nedenlerinden birisi Hipokrat'ın iyi bir hekim olmasının yanında kaleme aldığı yaklaşık 70 kitap ve bilgi notlarıdır. [3]

Yıllar içerisinde tıbbın gelişmesiyle belge tutma ihtiyacı giderek önem kazanmıştır. Eski dokümanlar, yeni kuşakların bu bilgilerden yararlanmasıyla yeni tekniklerin geliştirilmesine yardım etmişlerdir. (2) Bugün bilinen anlamdaki ilk hastane, Fransa'da ortaçağda kurulan ve *"Tanrının evi"* anlamına gelen Hotel Di'eu'dur. Ortaçağda Londra'da kurulan St. Bartholomew's Hospital, hem hasta kayıtları tutması ve saklaması, hem de bir tıp kütüphanesi kurması bakımından öncü hastanelerden birisidir. [2,4].

İslam medeniyetinde Razi ve İbn-i Sina gibi hekimler, ünlerini daha önce tıbbi dokümanlardan yararlanmalarına ve kendilerinden sonra gelen kuşaklara iletilmesi için yazdıkları yapıtlara borçludurlar. (2) Osmanlı'nın kayıt tutmadaki hassas yaklaşımının etkileri günümüzde dahi birçok ülkenin kendi tarihi için başvurduğu Osmanlı Arşivinden de görüleceği gibi hasta ve hastalıklarla ilgili kayıtların da bu arşivde bulunması pek de sürpriz sayılmayan bir gerçektir. Osmanlı'da özellikle batı etkisiyle tıpta reform hareketlerinin en yoğun yaşandığı 19. yy.'ın ikinci yarısındaki tıp kütüphanelerinin sayısındaki artış, tıp eğitiminin bir parçası olarak değerlendirilebilir. [5]

1847'de Amerikan Tıp Derneği'ni (American Medical Association-AMA) ve 1848'de de Amerikan Hastaneler Derneği'ni (American Hospital Association-AHA) kurması, hastaneleri, daha nitelikli bakım ve hizmet verebilmesi ve tıp eğitiminin daha nitelikli bir hale getirilebilmesi için çalışmalar yapılmasına yöneltmiştir. 1902'de AHA'nın bir kongresinde hastanelerde ilk defa hastaların kayıtlarının ve dosyalarının nitelikli, sağlam ve standart tutulmamasıyla ilgili sorunlar tartışılmıştır [1,2]. AMA'nın 1913 yılındaki kongresinde, Amerikan Cerrahlar Birliği'nin (American College of Surgeons

- ACS) kurulmasındaki amaç, hastane standardizasyonunu geliştirerek, hasta bakımını iyileştirmek ve yükseltmek olarak belirtilmiştir.

Hastaneler için minimum standartların oluşturulmasından sonra, kalitenin giderek yükseldiği izlenmiştir. ACS'nin 1917'de hastanelerin iyileştirilmesi için oluşturduğu Hastane Standardizasyon Programı'nın 1919'da yayımlanması ve standartların oluşturulabilmesi için gereken bilgilerin tamamının tıbbi kayıtlardan elde edilmesi AHA ve AMA'nın dikkatlerini tekrar tıbbi dokümanların standartlara uygun olarak tutulabilmesine çekmiştir [(1)]. 1920'lerden sonra, sağlık kuruluşlarında tutulan sağlık kayıtları yetersiz bulunduğu için daha detaylandırılarak, her hasta için bir dosya tutulması işlemine başlanmıştır. Bu dönemde bazı hastanelerin, birbirine benzer hastalık ve tedavilerin kayıtlarını, öğrenme süreçlerine yardım etmesine yönelik olarak birlikte tuttukları, ayrıca genel bir sınıflandırma için hastanelerde hastalık ve tedavilerin indekslemeye başlandığı izlenmiştir. [(1)]

İnsan sağlığı ile ilgili olarak yapılan çalışmalardan elde edilen bilgileri düzenli bir şekilde kapsayan belgelere tıbbi doküman, bu belgelerin bilimsel kurallara uygun olarak toplanması, yeniden düzenlenmesi, saklanması ve gerektiğinde hizmete sunulması ile ilgili işlemlerin tümüne de tıbbi dokümantasyon adı verilmektedir. [(6)] Herhangi bir alanda yapılan çalışmalar sonucunda üretilen bilgiler, dokümanlara aktarıldıkları için unutulmamakta, üretilen dönemden günümüze ve geleceğe bilgi aktarımı yapılmaktadır. Geçmiş ile gelecek arasında, eski bilgilerin üzerine yenilerinin eklenmesiyle birlikte, insanlığın gelişmesine ve değişmesine katkı sağlanmaktadır. Özellikle bilim ile ilgilenen araştırmacıların, kendinden önceki zamanı da araştırmak istemesi, ne tür çalışmaların yapılıp yapılmadığını ve içeriğinin ne olduğunu öğrenme gayreti ve konuya uygun bilimsel teknikler ve bu tekniklere uygun araştırma yapması dokümanların önemini ortaya koymaktadır. Zamanımızdaki bilgi yığını ve kargaşası düşünüldüğü zaman dokümantasyonun önemi anlaşılmaktadır. Araştırmacıların bilgilere kolaylıkla ulaşmasına, incelemesine, toplamasına ve değerlendirmesine yardımcı olmakta, ortaya çıkan bilgiyi sonradan tekrar kullanılmak üzere saklanmasını sağlamaktadır.

Günümüzde dokümantasyon, bilim ile ilgilenen insanlara yardımcı olduğu kadar, kaliteli hizmet vermek isteyen tüm kuruluşlara yönetim aşamalarında da yardımcı olmaktadır. Tıbbi dokümanlarda birey ve toplum sağlığı ile ilgili her türlü bilgi kaydedilip saklandığı için, daha sonra yapılabilecek tüm tıbbi araştırmalar için bu bilgiler kaynak niteliği taşıyacaktır. Ayrıca bu bilgiler, sağlık hizmetleri dışında iş kazaları, trafik kazaları gibi durumlarda sigorta, tazminat işlemleri ve adli tıp ile ilgili işlemlerde de resmi belge olarak kullanılabilmektedir. [(1)]

Kaynaklar

(1)Yılmaz Yavuz A.N., Bektaş G., İrban A., Tıbbi Dokümantasyon Ve Tıbbi Sekreterlik Mesleğinin Gelişimi Ve Eğitimi, Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, Haziran-Temmuz-Ağustos 2013 ,27. sayı, s: 34-37

(2) Esatlıoğlu AE, Artukoğlu A., Tıbbi Dokümantasyon Tarihi ve Tıbbî Dokümantasyon İle İlgili Meslekleşmenin Gelişimi, Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yıllığı Cilt 1 Sayı1, 2000

(3) Demirhan A, Kısa tıp Tarihi, Uludağ Üniversitesi Yayınları, 1985, Bursa

(4) Eren, N., Uyer, G., Sağlık Meslek Tarihi ve Ahlakı, Hatiboğlu Yayınları, no:26, 1991, Ankara

(5) Rukancı, F. 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı'da Tıp Kütüphaneciliği 'ne Dair Arşiv Belgelerinden Örnekler, Bilgi Dünyası, 15 (1), 2014 s.189-201

(6) Sheaff R, Peel V. Managing Health Service Information Systems An Introduction. Philadelphia: Open University Press 1995.